

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

פורים קטן

(חלק ב')

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע חג הסוכות, יג"ט תשרי, ה'תשפ"ו (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פורים קטן

209

עצמם, אלא רק כתוצאה מימי הפורים (וקיום מצוות פורים⁵) שבאדר שני,

ומפני זה באות הלכות אלו לאחר ההלכות והדינים של י"ד וט"ו אדר (סתם), כי דינים אלו שבסימן זה באים כתוצאה וכמסובב⁶ מימי הפורים

א. סיום שו"ע אורח-חיים הוא בהלכות ודיני פורים (הלכות מגילה), ובסימן האחרון¹ מבוארות ההלכות של י"ד וט"ו אדר ראשון.

וטעם הדבר בפשטות, שכן בטור ובשו"ע אורח-חיים סידור הלכות זמני ומועדי השנה הוא לפי סדר השנה: תחילתן ראש חודש, ולאחרי זה חודש ניסן (הלכות פסח) כו', ולפי סדר זה באים דיני פורים לבסוף².

והטעם שדיני י"ד וט"ו אדר ראשון באים בסיום (דהל' מגילה) – לאחר ההלכות פורים, אע"פ שבשנה המעוברת גופא הם קודמים בזמן להלכות פורים שבאדר שני, הרי זה מפני שדינים אלו אינם נוגעים בכל שנה אלא רק בשנה מעוברת, ולכן דיני פורים קודמים להם.

ועוד י"ל, שפרטי הדינים של י"ד וט"ו אדר ראשון, ודין תענית והספד בהן³ הם מסובב מן המצוות והדינים שבפורים; והיינו שהדינים והחובות של י"ד וט"ו אדר ראשון – „אין נופלים על פניהם ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה ואסורים בהספד ותענית“⁴ – אינם באים מצד ענינם המיוחד של ימי החודש הללו מצד

(5) וכדמודגש בטור שמביא הפי' (גם דאביו הרא"ש – מגילה פ"א ס"ז – במשנה) בדברי הגמ' שם (ו, ב) דמה ששוין (י"ד אד"ר ואד"ש) בהספד ותענית „היינו דוקא כשקראו המגילה ובו ביום נראה להם לעבר השנה, אבל אם לא קראו המגילה מותרין בהספד ותענית“ – ראה ב"י וב"ח שם.

(6) להעיר מלשון הרמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ג „ושני הימים אסורין בהספד ותענית באדר הראשון ובאדר* השני“. ואולי י"ל כי לדעת הרמב"ם איסור הספד ותענית בי"ד אדר א' אינו תוצאה מפורים (י"ד וט"ו אדר ב') ומצוות היום (ראה המשך ההלכה: אנשי כפרים שהקדימו וקראו בשני כו' מותרים בהספד כו') כ"א חיוב שווה, חיוב עצמי מצד היום דאד"ר*. וכפשטות לשון הגמרא (מגילה שם) „אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לי"ד שבאדר השני אלא כו' לענין הספד ותענית זה זה שוין***, משא"כ לפי הטושו"ע צ"ל הכוונה, דשווין בהדין בפועל – ולא בסיבתו וטעמו. וראה צפ"ע לרמב"ם שם.

(* כ"ה הגירסא הנפוצה. ובכתי' התימנים „כאדר השני“ – ראה רמב"ם הוצאת פרענקל (ומה שמביא מדפוס שאל').

(**) אף שלא כתב החיוב להרבות באדר א' במשתה ושמחה – ראה תוד"ה ור"א מגילה שם. ר"ן מגילה שם. ועוד.

(***) ראה ב"י בסוף הסימן „משום דיומי נס והצלה הם“.

(1) סי' תרצ"ז.

(2) ראה הקדמת הטור לאו"ח „החלק השלישי“.

(3) הלשון בהכותרת לסי' תרצז.

(4) ל' המחבר שם.

העיקריים⁷, אשר חלים בשנה זו (המעוברת) באדר שני.

אבל – כל הענינים שבתורה הרי הם בתכלית הדיוק, ובמכל-שכן מעניני העולם, שכל אחד מהם הוא בהשגחה פרטית ובכוונה מדויקת. וא"כ מובן, שמה שדיני הפורים נכתבו בסיום הלכות חלק אורח-חיים, ובהן עצמן הסיום הוא בהלכות פורים קטן⁸ – י"ד וט"ו אדר ראשון, אין זה רק מפני שכן יוצא ע"פ סדר הזמנים של ההלכות, מן המוקדם אל המאוחר בזמן (או – באדר עצמו – מצד תדיר כו'), ובדרך ממיילא באים הם בסוף חלק אורח-חיים – אלא מפני שיש בדבר (גם) דיוק וכוונה מיוחדת:

בזה שהדינים הנ"ל הם הסיום וההחזק של חלק אורח-חיים בא לידי ביטוי ענין בסדר ה"אורח חיים" של האדם, מצד הכלל ש"הכל הולך אחר החיתום"⁹.

ב. לכאורה יש לבאר זה ע"י הסברת תוכן התיבות האחרונות שבהן מסיים הרמ"א את חלק אורח-חיים: "י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה ב"ד

(7) וזה גופא הטעם שס"ל להטור שאינם אסורים בהספד ותענית. ובשו"ע המחבר אף שבתחילה הביא הדיעה דאסורים בהספד ותענית (ראה יד מלאכי כללי השו"ע אות יז) – הרי (נוסף לזה שאזיל בסדר דהטור –) גם האיסור בכל שנה מעוברת י"ל שהוא תוצאה מימי הפורים העיקריים.

(8) השם "פורים" (ושושן פורים) קטן" מצאתי (לע"ע) מתחיל ממהרי"ל הלכות פורים. ובדרכי משה בסוף סי' (סק"ג). וכן הובא בסידור אדה"ז לפני למנצח יענך. ובדרכי משה שם סק"ב "פורים ראשון".

(9) ברכות יב, א.

שבאדר ראשון ואין נוהגין כן, מכל מקום ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים וטוב¹⁰ לב משתה תמיד".

ואיתא בספרים¹¹, שה"חתימה" של הרמ"א היא "מעין הפתיחה" של חלק אורח-חיים: הרמ"א פותח ב"שויתי ה' לנגדי תמיד"¹², וסיום וחזרת דבריו הוא: "וטוב לב משתה תמיד", וב' הפעמים "תמיד" הן כנגד "שני תמידין כסדרן"¹³ – "שנים ליום תמיד"¹⁴.

וא' הביאורים בזה:

תוכן חלק אורח-חיים הוא המצוות והדינים שצריך האדם לקיים מדי יום ביומו ובמשך כל היום – מעת קומו משנתו בבוקר עד זמן שכיבתו בלילה – וכן הדינים והמצוות במשך ימי השנה כולה, על סדר השנה.

ובכללות הנה מצוות ודינים אלו יש להם זמנים מסויימים במשך היום והלילה, או (במצוות שבמשך השנה) שיש חיוב לקיימם בזמן מסויים בשנה,

(10) ל' הכתוב – משלי טו, טו.

(11) ברכ"י כאן בסופו. הובא בשערי תשובה לשו"ע. וראה גם נמוקי אור"ח כאן.

(12) ל' הכתוב – תהלים טז, ח.

(13) ל' הברכ"י (ושערי תשובה) שם. וראה נמוקי אור"ח שם.

(14) פרשתנו (תשא) כט, לח. והרי בשנה זו (תשמ"ו) פורים קטן מתברר מפרשת תצוה (כברוב הפעמים), ובפרט שהוא בתחילת השבוע – ביום א'. וראה סידור אדה"ז שם, דגם ערב פורים קטן אין אומרים תחנון ונפילת אפים, וכשחל ערב פורים קטן בשבת (כבשנה זו) א"א צדקתך. ולהעיר מכלבו הל' פורים בסופן דגם לפניהם ולאחריהם דשני הימים באדר ראשון אסורין בהספד ותענית (ובמאירי מגילה שם מספקא ל' בזה). אבל מסקנת כל הפוסקים דאינו אסור – ראה כף החיים כאן אות ז.

ג. ועפ"ז יש לבאר הטעם שסיום חלק אורח-חיים הוא בהלכות (מגילה) פורים:

ידוע, שלכל סוג או קו מיוחד בעבודת ה', ישנו יום (זמן) קבוע בשנה המסוגל ומתאים במיוחד לאופן עבודה זה¹⁹, ומזמן זה נמשך הכח בענין זה וההשפעה עבור עבודה זו במשך כל השנה כולה.

ועד"ז בנוגע לקו השמחה: נתינת הכח עבור „וטוב לב משהתה תמיד“, עבור השמחה בעבודת ה' במשך כל השנה כולה, באה מימי הפורים, כי פורים הוא הזמן שבו מרבים ב(סעודה ו)שמחה במדה הכי גדולה, יותר מכל הימים טובים וחגי השנה, וכנפסק בטור²⁰ ובשו"ע²¹ „מצוה להרבות בסעודת פורים“, וכן²² „חייב אינש לבסומי בפורי' עד דלא ידע כו'“.

— ואין זה סתירה כלל למבואר בכמה מקומות שחג הסוכות, זמן שמחתנו, הוא²³ המקור לשמחה על כל השנה כולה

לב משהתה תמיד: בשמחות מצות (וראה יד אפרים שם — נעתק לקמן הערה 65). והיינו שמפרש, דטוב לב משהתה תמיד צ"ל „בשמחות מצות“.

(19) וכמו בענינים הכלליים: מצות זכירת יצי"מ שבכל יום, שזמנו בשנה הוא בחג הפסח זמן חירותנו; נותן התורה ל' הווה שנותן לנו בכל יום (לקו"ת נצבים מו, ב). סוכות פא, ג. וראה ברכות כב, א. סג, ב) שזמנו בשנה הוא בחגה"ש זמן מתן תורתנו. וכו'. וראה ד"ה ועשית חג שבועות תשי"ה פמ"ה.

(20) סי' תרצה.

(21) רמ"א שם.

(22) שו"ע שם (מגילה ז, ב). וכ"ה בטור שם.

(23) ראה בארוכה דרושי חגה"ס בלקו"ת וכו'.

ואין הם שייכים לזמן אחר במשך השנה.

אבל ההתחלה של „אורח חיים“ (י"ל — גם — של האדם) וסיומו הם שני התמידים^{14*}, שחיובם הוא תמיד, בכל זמן דימי חייו של האדם — במשך כל השנה כולה ובמשך כל היום כולו מדי יום ביומו.

ולכן נקבע מקומם באופן כזה, ש„תמיד“ אחד בא בתור ראש והתחלה ל„אורח חיים“ וה„תמיד“ השני בא בסיומו וחותמו:

התחלת השו"ע „שויתי ה' לנגדי תמיד“ היא הנקודה של יראת ה', כמו שמאריך הרמ"א ומפרט¹⁵ (שם): „כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו כו' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד הש"י ובושתו ממנו תמיד“; והסיום „וטוב לב משהתה תמיד“ הוא ענין השמחה.

וב' ענינים אלו צריכים להיות אצל האדם באופן של „תמיד“, בכל זמן — שבכל עבודה¹⁶ שעושה צריך להיות מורגש בו ענין היראה וההכנעה, וגם ענין השמחה בעבודת ה', „עבדו¹⁷ את ה' ביראה, עבדו את ה' בשמחה“¹⁸.

(14*) שבאים בתחילת היום — תמיד של שחר, ובסיומו — תמיד של בין הערבים, שעליו השלם כל הקרבנות.

(15) הובא בשו"ע אדה"ז שם בב' המהדורות.

(16) ובוה שונה ה„תמידים“ דב' ענינים אלו — יראה ושמחה — משש המצות ש„חיוב תמיד“ (אגרת המחבר ספר החינוך בסופה — נדפסה בתחילת ס' החינוך). ולהעיר שבטשו"ע אין הלכות מיוחדות לשש מצות אלו.

(17) תהלים ב, יא. שם ק, ב.

(18) ראה במג"א (סק"ב) על דברי הרמ"א וטוב

על דרך משל כמו חיות כל האברים בהיותה עדיין בראש, ששם החיות היא למעלה מלהתלבש ולהחיות את איברי הגוף – ועד"ז הוא בנמשל, שבתשרי עניני עבודת ה' הם במדריגה נעלית הרבה²⁹ מכדי שתהי' לה שייכות לעבודות הפרטיות כפי שהן קיימות בגילוי בעבודת האדם במשך השנה כולה³⁰.

ולכן יש הכרח בנתינת כח והשפעה „קרובה יותר“³¹ מיום ודרגא שאינם בחודש הכללי, והם המשפיעים על ימי השנה.

ובעניננו – ענין „טוב לב משה תמיד“, השמחה התמידית במשך ימי השנה, נמשך מהשמחה (י"ל גם דחג הסוכות, באמצעות השמחה) שבימי הפורים, שהם ימים משאר ימות השנה, ושנעשו ימי שמחה בתוך (ומצד) הגלות; ויתירה מזו, הם ימים המותרים בעשיית מלאכה (כשאר ימות החול שבשנה)³² – ולכן יכולים הם לפעול את השמחה התמידית בכל מצב שבו ימצא האדם, גם במעמד ומצב של חול (וגלות).

(29) ראה מקומות שבהערה 24 „שהם שרשים ומקורים“.

(30) משא"כ בזמן הבית שגם דרגת העבודה במשך השנה היתה באופן נעלה יותר, ובמילא – קרובה יותר לדרגת העבודה דחודש תשרי.

(31) ולאידיך צ"ל גם שמחה גדולה יותר – שמחה בל"ג דפורים, ואינה מספיקה השמחה דזמן שמחתנו שהיא בהגבלה – ראה סידור סוף ש' הפורים (רפג, ד). וראה תו"א מג"א צט, ג ואילך. לקו"ת נצבים מת, א. ועוד.

(32) שו"ע אורח ר"ס תרצו. אלא ש„האידינא נהגו בכל מקום שלא לעשות והעושה כו" (שו"ע ורמ"א שם). וראה בארוכה תו"א שם צט, ד ואילך. ועוד.

[וכידוע²⁴ שהכח לענינים הכלליים בעבודת ה' נמשך מהחודש הכללי, חודש תשרי: ראש השנה, הזמן ד„תמליכוני עליכם“²⁵, הוא המקור שממנו שואבים יראת שמים על כל השנה; יום הכפורים – הוא המקור על ענין התשובה; ומימי הסוכות שמיני עצרת ושמחת תורה – זמן שמחתנו – מקבלים את הכח שכל עניני תורה ומצוות שבמשך השנה ייעשו בשמחה], וכמרומו ברמב"ם²⁶, שענין שמחה של מצוה („השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה כו' עבודה גדולה היא כו'“) בא כהמשך ל„שמחה יתירה“²⁷ שהיתה במקדש בחג הסוכות –

וי"ל – שזהו דוקא בזמן שבית המקדש הי' קיים, כשכל הענינים היו כתיקונם ובשלימותם, ולכן אז אפשר הי' לקבל את החיות בעבודת ה' במשך כל השנה כולה מהימים טובים שבחודש תשרי (והי' זה מספיק); ועד"ז ענין השמחה בעבודת ה' נמשך אז מה„שמחה יתירה“ שהיתה במקדש בחג הסוכות;

משא"כ בזמן הגלות, בזמן של העולם והסתור, הרי השפעת השמחה של חג הסוכות אינה מספיקה כדי לפעול את עבודת כל השנה²⁸, כי אופן התגלות ענינים אלו בחודש תשרי הוא

(24) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שט. אוה"ת ברכה ע' א'תתסו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. סה"מ תש"ב ע' 49. וראה לקו"ת ראה לב, א (רד"ה אני לדודי).

(25) ר"ה טז, א. לד, ב.

(26) בסוף הל' לולב.

(27) שם הי"ב ואילך.

(28) ובפרט שבזמן הגלות אין ה„שמחה

יתירה“ כמו שהיתה במקדש.

קטן, שאין בו מצוות מיוחדות, הרי יש לו שייכות קרובה עוד יותר לכל ימי השנה, וממילא גם השפעת השמחה עליהם – „משתה תמיד” – היא ביתר שאת.

אבל באמת אין לומר כן, שהרי: (א) הא נחא לפי הדעות ש„חייב אדם להרבות במשתה ושמחה ב”ד שבאדר ראשון”; אבל הרמ”א הרי ממשיך „ואין נוהגין כן”, אלא רק „ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים”³⁵ – וא”כ איך יפעל יום זה את ענין „משתה תמיד” בכל השנה בשעה שבו עצמו אין כל חיוב שמחה?

(ב) ועיקר: איך אפשר לומר שנתנית הכח על משתה תמיד (שמחה תמידית) בכל שנה ושנה היא מפורים קטן, שאינו אלא בשנה מעוברת?

ה. ויובן בהקדם הביאור בסיום דברי הרמ”א „וטוב לב משתה תמיד”, והובא לעיל מספרים שהדבר מרמז לענין השמחה בעבודת ה’, דלכאורה: למה נקבע מקומם של שני התמידים באופן כזה, ש„שויתי ה’ לנגדי תמיד” בא בהתחלת השו”ע ו„וטוב לב משתה תמיד” – לאחריו כל „אורח חיים” בסופו ממש? – הלא כשם ש„שויתי ה’ לנגדי תמיד” הוא יסוד ועיקר בעבודת ה’ ולכן הוא הראש וההתחלה לכל „אורח חיים”, הנה מעין זה צריך להיות בנוגע לענין „וטוב לב משתה תמיד”,

[ועפ”ז יובן החילוק בזה בין ספר הרמב”ם והשו”ע:

הרמב”ם בחיבורו מדבר (גם) אודות האופן שבו כל הענינים הם בתיקונם ובשלימותם, כולל זמן הבית³³, ובזמן הבית הרי נתנית הכח על שמחה של מצוה היא מה „שמחה יתירה” שבמקדש בחג הסוכות;

משא”כ ספר השו”ע עוסק רק בדינים הנוהגים בזמן הזה, ובזמן הזה עיקר נתנית הכח על ענין השמחה נמשך מימי הפורים – ולפיכך בא ענין „לב טוב משתה תמיד” כהמשך (וחותם) של הלכות (מגילה) פורים].

ד. אבל אין ביאור זה מספיק – כי בזה מבוארת רק השייכות של סיום השו”ע לפורים בכלל; ועדיין צריך ביאור הטעם שסיום השו”ע הוא בהלכות פורים קטן, שהרי, כיון שכל הענינים בתורה הם בדיוק, כנ”ל, צריך לומר, שלסיום של „אורח חיים” יש שייכות מיוחדת (לתוכן הענין של) פורים קטן.

לכאורה יש לומר, שהביאור הנ”ל (סעיף ג) גופא נותן מקום גם להדגשת השייכות של הסיום לפורים קטן יותר מאשר לפורים בכלל – שהרי אע”פ שפורים מותר בעשיית מלאכה, סוף סוף זהו יום שמתייחד בריבוי מצוות (קריאת מגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים) ובתפלה וכו’, הנמשכות על פני זמן רב מהיום³⁴; משא”כ פורים

שמנהג המובא בשו”ע הוא עתה כדיו, משא”כ בפורים קטן – ראה ב”י (בשם סמ”ק) או”ח סו”ס תרצו. דרכי משה שם. עט”ז לשו”ע שם. אלי”ה רבה וזוטא. ועוד.

(35) אבל ראה לקמן ס”ז מהט”ז.

(33) כפשוטו שהרמב”ם כולל בחיבורו כל הדינים שבזמן הבית ושלעת”ל.

(34) וגם אין עושין בו מלאכה (כנ”ל בהערה

(32) – וראה לקמן בפנים סעיף ז קרוב לסופו

משתה תמיד": לאחר שסיים את עבודתו, בא ענין (השכר על העבודה, שהיא³⁹) שמחתו של אדם מישראל מזה שמילא עבודתו ועי"ז התקשר להקב"ה (מצוה מלשון צוותא וחיבור⁴⁰).

ושמחה זו יכול אדם להרגיש בגלוי רק לאחר גמר העבודה:

בשעה שהוא עובד עבודתו, אזי, אע"פ שהדבר צריך להיות מתוך שמחה, עבדו את ה' בשמחה, הרי מאחר שהוא עומד באמצע התעסקותו בעבודת ה', אינו יכול להיות חדור כולו בשמחה במילואה, כי בו בזמן שולט אצלו ההרגש של קבלת עול, יראת ה', הנדרש בשעה שעובדים את ה'; ודוקא לאחר גמר העבודה מתבטאת שמחתו באופן גלוי וחודרת בכל מציאותו בכל תוקפה.

[וע"ד שמצינו בחודש תשרי, החודש הכללי: בראש השנה וכו' – העבודה היא עבודת ימים נוראים, „וגילו ברעדה“⁴¹, היינו, שאע"פ שאז ישנו ענין הגילה והשמחה (ואדברה, שמחה גדולה⁴² ביותר מזה שהאדם ממליך את הקב"ה למלך). הרי זה משובש ביראה, „וגילו ברעדה“; וגילוי השמחה הוא בסיום המועדים, בחג הסוכות זמן שמחתנו, ובעיקר בסיומו ממש – בשמחת תורה.

שהרי גם השמחה היא ענין יסודי בעבודת ה' – החל בתפלת (כולל – ברכות) השחר³⁶?

ויש לומר הביאור בזה:

כוונת הרמ"א בשני ה"תמידים" – בהתחלת אורח־חיים וסיומו – אינה לב' תנועות אלו כפי שהן משמשות חלק מעבודת ה' (– קיום השו"ע), אלא לענינן ותפקידן א' כהקדמה – לפני התחלת קיום השו"ע, וכן ב' כסיום – לאחר גמר קיום השו"ע:

בטרם יתחיל האדם את עבודתו בקיום התורה ומצוות, נדרש ממנו שיקיים תחילה, „שויתי ה' לנגדי תמיד" – קבלת מלכותו ית', ובלשון חז"ל³⁷: יקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל³⁸ עליו עול מצות.

וקבלה זו (של עול מלכותו ית') ישנה (ועכ"פ – צריכה להיות) בגלוי לפני שמתחילה העבודה בפועל דקיום התורה ומצוות" (כי לאחר שהאדם שקוע בקיום התורה והמצוות, אין נרגשת בגלוי התנועה דקבלת עול מלכות, אלא קבלת עול המצוות, מה שהוא מקבל על עצמו להשמע בפועל לגזירות וציוויי המלך).

ולאחרי זה, בסיום וגמר (ולאחרי) העבודה, בא זמנו של ענין „וטוב לב

(36) דלא יעמוד להתפלל אלא כ' מתוך שמחה (של מצוה) – ברכות לא, א. טושי"ע או"ח סצ"ג ס"ב.ג. – „וכן לדבר הלכה" (שבת ל, ב. וש"נ).

(37) משנה ברכות רפ"ב. וראה מכילתא יתרו כ, ג. ועוד.

(38) כ"ה במשנה שבגמ' (בבלי). ובמשנה שבמשניות (וירוש'): יקבל.

(39) ו"ד המבואר בתניא פי"ד (כ, רע"א) בענין אהבה בתענוגים.

(40) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ועוד.

(41) תהלים ב, יא. וראה לקו"ת נצבים מז, א ואילך. ועוד.

(42) ראה סה"מ תש"ג ע' 6 בסופו.

(והמצריכות „ידע“ דוקא), כנ”ל (קריאת המגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים כו’), ואדרבה, „נוהגין לעשות סעודת פורים (רק) לאחר מנחה”⁴⁶.

משא”כ פורים קטן אין בו מצוות מיוחדות ליום זה – הדבר שבו מתייחד יום זה משאר הימים, הוא ענין השמחה שבו.

ונמצא, שבשמחה של פורים קטן אין „מתעריבים” כל ענינים אחרים השייכים לעבודת ה’ – זוהי שמחה בטוהרה.

ז. עפ”ז יש לבאר סיום לשון הרמ”א „וטוב לב משהתה תמיד”, ובהקדים: על סיום לשון הרמ”א „מכל מקום ירבה קצת בסעודה כו” הביא הט”ז: בהג”ה תשב”ץ סי’ קעח כ’ דיש להרבות ורבינו יחיאל מפרי”ש רגיל להרבות ולהזמין בני אדם כמשמעות לשון המשנה אין בין אדר כו’, ושפיר מסיים רמ”א כאן וטוב לב משהתה תמיד.

ומובן מזה שהט”ז נקט שכוונת הרמ”א במה שסיים „וטוב לב משהתה תמיד” – היא⁴⁷ להודיע ולרמז שסוף-סוף אין מספיק „ירבה קצת בסעודה” (כדבריו לפני זה), אלא⁴⁸ צריך להרבות

ועד”ז בעניננו: גילוי השמחה בא לאחר גמר העבודה, בסיום ממש של „אורח חיים”.

ו. וזהו החילוק בין המבואר ברמב”ם בענין השמחה ובין המבואר ברמ”א:

הרמב”ם בסוף הל’ לולב קאי בשמחה של מצוה, „השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה”, ושמחה זו נמשכת מה„שמחה יתירה” שהיתה בחג הסוכות, שהיא חלק ממצות השמחה של המועדות (כדברי הרמב”ם שם)⁴³.

אבל הנדון בשו”ע הוא „טוב לב משהתה תמיד”, השמחה בפני עצמה – שמחת האדם מצד היותו יהודי הקשור (תמיד) עם הקב”ה – המתגלה בגמר העבודה כנ”ל – ושמחה זו באה לידי ביטוי בתוכן של פורים קטן בפרט:

ימי השמחה של כל השנה כולה יש בהם מצוות הלכות ומנהגים השייכים ליום, כך, שהרגש השמחה מושפע (גם) משאר הענינים וההרגשים הבאים לידי ביטוי בעבודת ה’ (עשיית מצוה, קיום מנהג וכיו”ב). אפילו השמחה של פורים, שצריכה להיות „עד דלא ידע”, הרי סוף-סוף⁴⁴ אינה דבר שחובתו כל היום⁴⁵, שהרי יש עוד מצוות היום

(43) וראה בארוכה לקו”ש ח”ז ע’ 270 ואילך. וש”נ.

(44) ולהעיר מדרכי משה סו”ס תרצו בנוגע לפורים שמסיים „ולהיות גילה ברעדה”.

(45) במ”א נתבאר (לקו”ש ח”ג ע’ 916. ח”ז ע’ 20 ואילך. חט”ז ע’ 369 ואילך) דכיון דסמך „ימי” ל„משהתה ושמחה” ענין המשהתה י”ל שהוא חיוב הנמשך על כל רגע של „ימי”, אלא שבכל רגע מקיים זה ע”י שקיים (או שיקיים) לבסומי

בסעודת פורים – ע”ד ברכות התורה, הנהגין ועוד. אבל כמובן, העש”י (דהמשהתה כו’) בפועל אאפ”ל במשך כל היום, ואדרבה – מוכרח שתהי’ לאחר קיום שאר מצות היום (הדורשות מצב של „ידע”), ככפנים.

(46) רמ”א שם סי’ תרצה.

(47) וראה שערי תשובה סק”ב. וצ”ע בדבריו.

(48) ובאלי’ רבה וזוטא כ’ לענין משהתה ושמחה בט”ז אדר ראשון, ואפשר שנכלל במה שסיים (הרמ”א) וטוב לב משהתה תמיד”.

בסעודה ושמחה מעין כבאדר שני (מ"א) בין אדר כו"ה.

וצריך ביאור: למה לא כתב הרמ"א בפירושו שצריך להרבות בשמחה⁴⁹ כי אם ברמז הלשון "וטוב לב משהת תמיד"?

ויש לומר – שזהו ע"ד החילוקים שמצינו בדרגות השמחה בכלל: חיוב השמחה במועדים – הוא חיוב מן התורה, "ושמחת בחגך"⁵⁰; מלבד זאת ישנה השמחה השייכת לניסוך המים בחג הסוכות, אשר ניסוך המים "הוא הלכה למשה מסיני... שאינו מפורש בהדיא בתושב"כ רק דרבנן סמכוה אקראי"⁵¹ – שהיא שמחת בית השואבה⁵²; וישנה השמחה השייכת להקפות בשמיני עצרת ושמחת תורה שאף אינה חיוב מדברי סופרים אלא מנהג בלבד⁵³.

והנה רואים בפועל, שהשמחה שבשמחת בית השואבה היא שמחה גדולה יותר – "שמחה יתירה" – לגבי שמחת יו"ט בכלל, והשמחה בהקפות (כמנהג ישראל) היא אף ביתר שאת⁵⁴.

(49) ובלבוש כאן: ומצוה להרבות בהם משהת ושמחה קצת משום דיומי' נס גינהו.
(50) ראה טז, יד. רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ז.
(51) לקו"ת סוכות עט, ד (וש"ג). ובסידור ש' חגה"ס (רסט, א), "ואינו מן התורה".
(52) אלא שהרמב"ם אינו מזכיר בהל' לולב שם דה"ש שמחה יתירה" שייכת לניסוך המים ושמחת בית השואבה, וכידועה השקו"ט בזה (וראה לקו"ש ח"ז ע' 267 ואילך. וש"ג). ואכ"מ.

(53) ראה לקו"ת שם פ, סע"ג. סידור שם רסט, ב.

(54) וראה סידור אדה"ז לפני סדר הקפות: ולהקף... בשמחה גדולה ולרקוד בפניהם ולרנן ולסבב עמהם בשמחה רבה.

[ועוד זאת: בשמחת בית השואבה ישנם חילוקים בין בני ישראל באופן השמחה – "לא היו עושין אותה... אלא גדולי... ואנשי מעשה", משא"כ "כל העם... באין לראות ולשמע"⁵⁵; ואילו בשמחת ההקפות משתתפים כל בני ישראל⁵⁶].

ומבואר בזה⁵⁷, שהיא הנותנת – ככל שהשמחה עמוקה (וגדולה) יותר, כך נחלש תוקף החיוב שבה, להיותה שמחה הבאה מן האדם עצמו. וע"ד המעלה דדברי סופרים על דברי תורה (כמאמר רז"ל⁵⁸ "ערבים עלי דברי סופרים", "חביבים עלי^{58*} דברי

(55) רמב"ם הל' לולב פ"ח הי"ד.

(56) ראה לקו"ש ח"ד ע' 166 ואילך.

(57) ראה בסגנון תורת החסידות – לקו"ת וסידור (שבהערה 51) שם ואילך.

(58) ע"ז לה, א ובפרש"י שם. ירושלמי ברכות פ"א ה"ד. וש"נ. שהש"ר עה"פ כי טובים דודיק מיין (א, ב, ב).

ובתו"א (נב, ד) ד"ה להבין כו' כי טובים, עלי דוקא" (שם נג, סע"א).

(58*) כ"ה הגירסא במס' ע"ז כתי"י (ג. י. תשי"ז). וכן הובא בתו"ח שמות (פד, ב).

– בירושלמי ושהש"ר שבהערה הקודמת "חביבים (ד"ס) יותר מד"ת" – בלי תיבת "עלי" (וכן ליתא בירושלמי סנהדרין פ"א ה"ד. ע"ז פ"ב ה"ז). אבל להעיר שבדפוס ירושלמי עם פ"י יפה מראה, וכן בירושלמי שבע"י (ברכות שם) – "חביבין לישראל". ולהעיר שבר"ח ע"ז שם מביא סוגיית הירושלמי הנ"ל ד"חביבין ד"ס מד"ת תדע שהרי ר"ט כו".

(*) אבל בתו"א שבהערה הקודמת מדייק "עלי דוקא". וברוב (כל) המקומות בחסידות הובא מרז"ל ד"ערבים עלי ד"ס כו", ולא "חביבים כו" (וגם בתו"ח שם: א) אינו לשון מאמר הירושלמי כ"א לשון הבבלי ע"ז (ופרש"י) שם, ורק משנה מ"ערבים ל"חביבים". ב) בהמשך המאמר שם איתא "ערבים עלי כו".

סופרים) – שבזה שישאל מקבלים על עצמם גדרים וחומרות שלא נאמרו (במפורש) בתורה שבכתב, נראית וניכרת חיבתם, שמחתם ותענוגם של ישראל בקיום רצון העליון.⁵⁹

ובעניננו: שמחה שחיובה מפורש בתורה – הרי היא ענין שאפשר לחייב בו את הכל ובשווה, והדבר מורה שהיא בהתאם למעלת האדם שישנה אפילו בפחות שבאדם; שמחה שאין חיובה מפורש בתורה שבכתב, כהשמחה היתירה של שמחת בית השואבה, הקשורה לניסוך המים – הדבר מורה שהיא שמחה גדולה ועמוקה יותר; וההקפות שאינן חיוב כלל, אף לא חיוב דרבנן, אלא מנהג בלבד – מבטאות שמחה עמוקה ביותר, הבאה מצד ישראל, אשר הם שחידשו והנהיגו שמחה זו.⁶⁰

ועד"ז – ויתירה מזה – בנוגע לפורים קטן: מה שהרמ"א הביא הענין ד"להרבות בשמחה" רק בסגנון ובאופן של רמז וסיפור (כפירוש הט"ז), הרי זה מפני שזוהי דרגא נעלית כל כך של שמחה, עד שאין עלי' חיוב מפורש בשו"ע, אף לא בתורת מנהג [ע"ד מנהג ההקפות דשמיני-עצרת ושמחת-תורה, שלא נזכר⁶¹ בשו"ע אבל נזכר

עכ"פ ברמ"א, וכלשונו⁶², וקורין יו"ט האחרון שמחת תורה לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה כו' ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה כו' והכל משום שמחה"] – כי מנהג המובא ברמ"א אף הוא דין (וחיוב).

וי"ל דהיינו, כנ"ל, לפי שהשמחה של פורים קטן היא ע"ד השמחה הבאה בגמור ולאחר העבודה, היינו שהיא (לאחרי –) "למעלה" מן העבודה, וממילא – "למעלה" מאיזה אופן של חיוב. זוהי שמחה הבאה (מתהוה) מצד האדם.⁶³

[בסגנון אחר קצת: אילו הי' ציווי (או מנהג) על שמחה, הי' זה גופא מורה שהשמחה היא חלק מחיוב קיום השו"ע, ובזה בהכרח שיתערב ענין של עול ויראה].

וי"ל שמטעם זה שמחה זו היא ההקדמה המביאה לשמחה לעתיד לבוא, כמו שהביא במגן אברהם⁶⁴ על דברי הרמ"א, "וטוב לב משתה תמיד" – "בשמחות מצות אלקינו להעמיד⁶⁵ אז ימלא שחוק פינו"⁶⁶, ולעתיד לבוא תהי' "שמחת עולם על ראשם"⁶⁷, שפירושה גם שמחה תמידית ושמחה בפני עצמה,

(62) או"ח סי' תרסט.

(63) וראה לקו"ש ח"ט ע' 382 ואילך.

(64) סק"ב.

(65) ביד אפרים מגי' בדברי המג"א, "בשמחת מצות. ונזכה בית אלקינו להעמיד".

(66) תהלים קכו, ב. וראה ברכות ל, סע"ב: אנא תפילין מנחנא. ולהעיר מהמגילה ויקר אלו תפלין (מגילה טז, ב).

(67) ישע"י לה, י. נא, יא.

(59) וראה בארוכה לקו"ת מטות (פה, רע"א ואילך). ושם, שע"י ד"ס נתעוררה האהבה רבה. ע"ש.

(60) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 87. ובכ"מ.

(61) אף שהביא זה בכ"י על אתר: ועושין משתה ושמחה וי"ט לסיומה של תורה (ל' הטור שם) . . ומצאתי עיקרו של מנהג במדרש . . מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה.

והרי זה מביא „במהרה בימינו”⁶⁸
ממש „שמחת עולם על ראשם”.

(משיחות ש”פ תשא, שושן
פורים קטן – תשכ”ז; תשד”נ)

וזה בא ע”י ההוספה בשמחה בזמן
הגלות ובאופן של מעלין בקודש,
ובכלל זה – בקודש ד”טוב לב משתה
תמיד”,

אותו לעבוד. נכון יהי’ הר הבית בראש הרים עדי
עד. וי”ל שמדגיש ענין היראה כאן – לקשר סופו
לתחלת השו”ע, כנ”ל בפנים.

(68) סיום לשון המג”א שם. ולהעיר מבאר
היטב שם: בית תפארתנו במהרה יעמוד וביראה

